

ROZENBURG OF OUD ROOSENBURCH

Het op één na belangrijkste buitenhuis en hofstede van de Watergraafsmeer werd rond 1640 gebouwd door Govert Loten. Jaren later, in 1681, wordt voor *f* 15.000,— de nieuwe eigenaar Jacob van Lennep, zijdefabrikant te Amsterdam en overgrootvader van de bekende dichter. Hij noemde het huis Meerlust. Zijn dochter Ingena die in 1704 het huis erft was gehuwd met Pieter Rutgers (1629-1707). Rutgers woonde op de Herengracht 278 in het huis Het Blauwe Schaap. Zijn vader, David Rutgers, had zijn vermogen verdiend met fluweel, werd in 1697 door Keizer Leopold I als dank voor zijn moeite en geldelijke offers voor de Doopsgezinden in de Paltz, in de Rijksadelstand verheven met toevoeging van de naam Roosenburgh. (Hieruit is de nu nog altijd bekende naam Rutgers van Rozenburg ontstaan). Pieter noemt het huis daarom Roosenburch.

Na de dood van Rutgers erft zijn dochter Margaretha het huis. Zij was gehuwd met Jan Springwyck en verkoopt het pand twee jaar later aan Jan van Eik voor *f* 12.000,—. Bij zijn overlijden in 1763 erft alweer een dochter, nu een meisje Van Eik de hofstede.

Zij was gehuwd met Josua van der Poorten, Representant van Z.K.H. de Prins Erfstadhouder als Opperbewindvoerder en Gouverneur-Generaal der Oost-Indische Compagnie. Inmiddels was er nog een hofstede aan het belang toegevoegd voor *f* 3000,—. Van der Poorten heeft er een belangrijk buiten van gemaakt. De verfraaiingen betroffen voorts een tuinmanswoning, stallen en een koetshuis. Maar ook de familie Van der Poorten bracht het huis en toebehoren in de verkoop en die werd in 1801 gesloten voor het "luttele bedrag?" van *f* 11.000,—.

De nieuwe eigenaren werden Harme de Vries en Roelof Gelke. In 1802 werd Gelke uitgekocht voor *f* 6200,—. Het verval begint nu. Roosenburch wordt een theetuin. Een stalhouder in Amsterdam begint een omnibusdienst van de Botermarkt (De Dam) naar Roosenburch. In 1892 werd de inboedel verkocht. Volgens overlevering moest de inrichting nagenoeg zo fraai zijn geweest als op het 't Huis ten Bosch in 's-Gravenhage.

In 1893 werd het huis ter veiling aangeboden. De nieuwe eigenaar werd de Burgemeester van Ouder-Amstel, Mr. J.G. Kruijmel, voor het lieve sommetje van *f* 41.000,—. Hij verhuurde het complex aan een exploitant, die de succesvolle exploitatie van de theetuin voortzette.

Toch blijkt dat de verhuurpenningen de hypotheekrente niet kon voldoen. Want in ca. 1900 is plotseling de nieuwe eigenaar de Hollandsche Hypotheekbank.

Per 27-11-1900 wordt opgericht de Maatschappij Oud Roosenburch, gevestigd te Amsterdam, met een Maatschappelijk Kapitaal van f 300.000,—, welk door inkoop in 1901 al werd teruggebracht tot f 150.000,—. Eén van de twee directeuren van de Hollandsche Hyp. de heer J.J. Le Fèvre de Montigny werd commissaris. (zie NL H 0088)

De exploitatie ging verder. De terreinen achter de buitenplaats werden verhuurd aan het Rijk voor schiet- en exercitioefeningen. Van 11 t/m 18 september 1901 vierde circus Barnum & Baily zijn successen. Dat bleek ook een geweldig succes voor Oud-Roosenburch. De circuswagens ramden de toegangspoort aan gort en de olifanten vernielden de schelpenwaterval.

Ook de rensport deed er zijn intrede, en volgens Watergraafsmeer kenner J.H. Kruizinga werden toen de laatste nachtegalen verjaagd door het gevloek van de jockeys.

Maar ook volkssport nummer 1, voetbal, was aanwezig. En vanaf de tribunes van voetbalvereniging R.A.P. heeft het publiek ook de voetbalwedstrijd Nederland-Engeland kunnen bewonderen, tot het moment dat de tribunes onder daverend gekraak instortten.

De ook in die tijd opkomende luchtvaart vierde daar triomfen. (Verwarrend kan zijn dat het aan de zuidzijde van Amsterdam gelegen Rozenoord aan de Amstel eveneens gebruikt werd voor vliegdemostraties.) In augustus 1909 werden enkele dagen vliegdemostraties gehouden door Louis Gaudart. De tribuneplaatsen kostten destijds f 5,— per persoon. Dat was veel vergeleken met de staanplaatsen voor f 0,15 geëxploiteerd door de beherende boer van een aanpalend weiland, dat zwart stond van de toekijkers. De tribunes waren dus niet erg goed gevuld. Grote consternatie, de vlieger, die de lucht boven het weiland zou gebruiken voor zijn capriolen weigerde in verband met de veiligheid, op te stijgen. De Gemeente mistte de vermakelijkheidsbelasting en het slot van het liedje was dat de toekijkers werden toegelaten zonder bijbetaling tot het landgoed en de boer een zware boete kreeg voor belastingontduiking. Uiteindelijk heeft de aviateur door weersomstandigheden en motorpech niet gevlogen.

Maar al deze mooie herinneringen ten spijt, zit in 1910 coupon nr. 1 nog altijd aan de stukken.

De Hypotheekbank besluit om de maatschappij de Liquidieren. Het bezit heeft zij nog behouden, wachtende op een koper.

Maar ondanks de liquidatie van de Maatschappij voetbalde R.A.P. rustig door en de beoefenaars van de nieuwe luchtsport hadden er een prettige thuisbasis.

Op 3 mei 1911, in de avond stijgt er een luchtschip op voor een tocht boven de Watergraafsmeer. Op 4 mei komt men boven Amsterdam.

Deze tochten werden mogelijk gemaakt door "sponsoring" door het "Dagblad de Echo". Het duurde tot 1914, toen de Gemeente Amsterdam het Buiten aankocht, sloopte en het gebied met een dikke laag zand bedekte, om er vervolgens een uitbreiding van de Nieuwe Oesterbegraafplaats van te maken.

P.E. Baas

Uit verschillende afleveringen van "Ons Amsterdam" door J.H. Kruizinga
Heemkennis Amsterdam deel X door J.H. Kruizinga
Eigen collectie

Uit: V.V.O.F. Mededelingenblad Nr. 2 van maart 2008, blz. 7, 8 en 13.